

**ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ**

Ν. 1809/1988
(ΦΕΚ Α' 222 / 5.10.1988)

**Καθιέρωση Φορολογικών Μη-
χανισμών και άλλες διατάξεις**

(κωδικοποιημένο μέχρι και τον
ν. 3522/2006 (ΦΕΚ Α' 276/22.12.2006))

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1809**Καθιέρωση Φορολογικών Μηχανισμών και άλλες διατάξεις.⁽¹⁾****Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

1.⁽²⁾ Οι επιτηδευματίες που πωλούν αγαθά λιανικώς ή κυρίως λιανικώς ή παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό και τηρούν βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ. 186/1992, ΦΕΚ 84 Α') υποχρεούνται να χρησιμοποιούν φορολογικές ταμειακές μηχανές για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών. Την υποχρέωση αυτή έχουν και οι κυρίως χονδροπωλητές επιτηδευματίες, όταν οι λιανικές τους πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών διενεργούνται κατά σύστημα και όχι περιστασιακά, ανεξάρτητα από το ποσοστό των πωλήσεων αυτών επί του συνόλου των ετήσιων πωλήσεών τους. Με απόφαση του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. της έδρας του επιτηδευματία του προηγούμενου εδαφίου μπορεί να απαλλαγεί ο επιτηδευματίας αυτός από την υποχρέωση χρησιμοποίησης φορολογικής ταμειακής μηχανής, για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι για την απαλλαγή αυτή. Οι ιδιότητες και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των φορολογικών ταμειακών μηχανών και τα στοιχεία που πρέπει να περιέχονται στις εκδιδόμενες από αυτές αποδείξεις ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι επιτηδευματίες αυτοί, αντί να χρησιμοποιούν φορολογικές ταμειακές μηχανές, μπορούν να εκδίδουν θεωρημένες διπλότυπες αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών με τρόπο μηχανογραφικό, στις οποίες όμως πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία των αποδείξεων των φορολογικών ταμειακών μηχανών. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η έκδοση χειρόγραφων θεωρημένων διπλότυπων αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, σε ειδικές μόνο περιπτώσεις, για συναλλαγές που πραγματοποιεί ο επιτηδευματίας εκτός του κεντρικού καταστήματος ή του υποκαταστήματός του.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 7 του νόμου αυτού, μπορεί να επιτρέπεται η χρησιμοποίηση ταμειακών συστημάτων δικτύου ηλεκτρονικών υπολογιστών - ταμειακών μηχανών, αντί της χρησιμοποίη-

ησης εγκεκριμένων φορολογικών ταμειακών μηχανών, για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών.

2. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζονται ο χρόνος έναρξης της υποχρεωτικής χρησιμοποίησης των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών της προηγούμενης παραγράφου και οι κατηγορίες των επιτηδευματιών που θα χρησιμοποιούν τις μηχανές αυτές σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα της χώρας.⁽³⁾

3.⁽⁴⁾ Ανεξάρτητα από το αντικείμενο των εργασιών τους οι επιτηδευματίες της παραγράφου 1, οι οποίοι κάνουν έναρξη των εργασιών τους ύστερα από τη χρονολογία που άρχισε η πρώτη σταδιακή χρησιμοποίηση των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών σε περιοχές που εφαρμόζεται το μέτρο αυτό, υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τις μηχανές αυτές ή να εκδίδουν τις αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με όσα ορίζονται στην ίδια παράγραφο.

4. Από τη δημοσίευση της απόφασης του Υπουργού Οικονομικών, που προβλέπεται στην παράγραφο 1, οι ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές, που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν από επιτηδευματίες για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, πρέπει να έχουν τουλάχιστον τις ιδιότητες και τα τεχνικά χαρακτηριστικά που ορίζονται στην απόφαση αυτή.

5.⁽⁵⁾ Οι επιτηδευματίες του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ. 186/1992, ΦΕΚ 84 Α'), που εκδίδουν τα στοιχεία του Κώδικα αυτού με μηχανογραφικό τρόπο, μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή υποχρεούνται για τη διασφάλιση των ηλεκτρονικών δεδομένων αυτών στη χρήση ειδικών ηλεκτρονικών ασφαλών διατάξεων σήμανσης του νόμου αυτού. Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζονται προαιρετικά και για τα βιβλία του Κώδικα αυτού που τηρούνται με μηχανογραφικό τρόπο.

6.⁽⁶⁾ Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και οι ιδιότητες, τα τεχνικά χαρακτηριστικά των ειδικών ηλεκτρονικών ασφαλών διατάξεων σήμανσης ή άλλου τρόπου διασφάλισης των ηλεκτρονικών δεδομένων των βιβλίων και των στοιχείων, το περιεχόμενο αυτών, ο χρόνος, ο τρόπος τήρησης ή έκδοσης, διαφύλαξης και αποθήκευσής τους, καθώς και τα βιβλία ή τα στοιχεία που εξαιρούνται.

7.⁽⁷⁾ Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, ορίζονται ο χρόνος έναρξης της υποχρεωτικής χρησιμοποίησης των ειδικών ηλεκτρονικών ασφαλών διατάξεων σήμανσης της παραγράφου 5, οι κατηγορίες των επιτηδευματιών που θα χρησιμοποιούν τους μηχανισμούς αυτούς σε ολόκληρη τη χώρα ή σε τμήματα της χώρας, καθώς και κάθε διαδικασία και λεπτομέρεια εφαρμογής του μέτρου αυτού.

Ο χρόνος έναρξης εφαρμογής του μέτρου αυτού μπορεί να οριστεί και σταδιακά.

(1) Ο τίτλος του παρόντος νόμου αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10§1 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003. Ο τίτλος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«Καθιέρωση ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών και άλλες διατάξεις.»

(2) Η παράγραφος 1 του άρθρου 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34§1 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«1. Οι επιτηδευματίες που πωλούν αγαθά λιανικώς ή κυρίως λιανικώς ή παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό και τηρούν βιβλία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων (π.δ. 99/1977 ΦΕΚ 34), υποχρεούνται να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών. Την υποχρέωση αυτήν έχουν και οι κυρίως χονδροπωλητές επιτηδευματίες, όταν οι λιανικές τους πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών διενεργούνται κατά σύστημα και όχι περιστασιακά, ανεξάρτητα από το ποσοστό των πωλήσεων αυτών επί του συνόλου των ετήσιων πωλήσεών τους. Με απόφαση του προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ. της έδρας του επιτηδευματία του προηγούμενου εδαφίου, μπορεί να απαλλαγεί ο επιτηδευματίας αυτός από την υποχρέωση χρησιμοποίησης ηλεκτρονικής ταμειακής μηχανής, για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι για την απαλλαγή αυτή.^(α) Οι ιδιότητες και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των μηχανών και τα στοιχεία που πρέπει να περιέχονται στις εκδιδόμενες από αυτές αποδείξεις ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι επιτηδευματίες αυτοί, αντί να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές, μπορούν να εκδίδουν θεωρημένες διπλότυπες αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών με τρόπο μηχανογραφικό, στις οποίες όμως πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία των αποδείξεων των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η έκδοση χειρόγραφων θεωρημένων διπλότυπων αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, σε ειδικές μόνο περιπτώσεις, για συναλλαγές που πραγματοποιεί ο επιτηδευματίας εκτός του κεντρικού καταστήματος ή του υποκαταστήματός του.^(β)

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 7 του νόμου αυτού, μπορεί:

α) να επιτρέπεται η χρησιμοποίηση ταμειακών συστημάτων δικτύου ηλεκτρονικών υπολογιστών - ταμειακών μηχανών, αντί της χρησιμοποίησης εγκεκριμένων ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών, για την έκδοση των αποδείξεων λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών,

β) να υποχρεώνονται οι επιτηδευματίες, που εκδίδουν τις αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών σε θεωρημένα μηχανογραφικά έντυπα με χρήση Η/Υ, να εκδίδουν τις αποδείξεις αυτές με ηλεκτρονική ταμειακή μηχανή του νόμου αυτού, η οποία να έχει δυνατότητα σύνδεσης με Η/Υ. Στην περίπτωση αυτήν η ταμειακή μηχανή αποτελεί συμπλήρωμα του υφιστάμενου συστήματος, για την κάλυψη των απαιτήσεων του νόμου και των τεχνικών προδιαγραφών.^(γ)»

^(α) Τα δεύτερο και τρίτο εδάφια της παραγράφου αυτής είχαν προστεθεί με το άρθρο 27§1 του ν. 2214/1994 και ίσχυαν σύμφωνα με το άρθρο 27 του ίδιου νόμου από 1.1.1995.

^(β) Τα πέμπτο και έκτο εδάφια της παραγράφου αυτής είχαν αντικατασταθεί με το άρθρο 18 του ν. 1882/1990 και ίσχυαν σύμφωνα με το άρθρο 52 του ίδιου νόμου από 23.3.1990. Τα εδάφια που αντικαταστάθηκαν είχαν ως εξής:

«Οι επιτηδευματίες αυτοί, αντί να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές, μπορούν να εκδίδουν θεωρημένες διπλότυπες αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών με τρόπο μηχανογραφικό ή χειρόγραφο, στις οποίες όμως πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία των αποδείξεων των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών. Στις χειρόγραφες αποδείξεις αναγράφονται επί πλέον αναλυτικά το είδος και η ποσότητα των αγαθών ή το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά περίπτωση, καθώς και η συνολική αξία ολογράφως.»

^(γ) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου αυτής είχε προστεθεί με το άρθρο 14§1 του ν. 1914/1990 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 17.12.1990.

(3) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 1 καταργήθηκε με το άρθρο 34§2 του ν. 3522/2006 και δεν ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Το εδάφιο που καταργήθηκε είχε ως εξής:

«Ο χρόνος έναρξης εφαρμογής του μέτρου αυτού μπορεί να οριστεί και σταδιακά, όχι πάντως πριν από την 1η Αυγούστου 1989.»

Κωδικοποίηση ν. 1809/1988

---

(4) Η παράγραφος 3 του άρθρου 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14§1 του ν. 1914/1990 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 66 του ίδιου νόμου από 17.12.1990. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«3. Ανεξάρτητα από το αντικείμενο των εργασιών τους οι επιτηδευματίες της παραγράφου 1, οι οποίοι κάνουν έναρξη των εργασιών τους ύστερα από τη χρονολογία που άρχισε η πρώτη σταδιακή χρησιμοποίηση των ηλεκτρονικών ταμειακών μηχανών, υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τις μηχανές αυτές ή να εκδίδουν θεωρημένες διπλότυπες αποδείξεις λιανικής πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με όσα ορίζονται στην ίδια παράγραφο.»

(5) Η παράγραφος 5 του άρθρου 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34§3 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«5. Οι επιτηδευματίες του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ. 186/1992 ΦΕΚ 84 Α'), που εκδίδουν τα στοιχεία του Κώδικα αυτού με μηχανογραφικό τρόπο, μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, υποχρεούνται για την έκδοση και διαφύλαξή τους, στη χρήση «ειδικών ηλεκτρονικών ασφαλών διατάξεων σήμανσης» του νόμου αυτού.»

Η παράγραφος αυτή είχε προστεθεί με το άρθρο 10§2 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(6) Η παράγραφος 6 του άρθρου 1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34§4 του ν. 3522/2006 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 39 του ίδιου νόμου από 22.12.2006. Η παράγραφος που αντικαταστάθηκε είχε ως εξής:

«6. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζονται οι ιδιότητες, τα τεχνικά χαρακτηριστικά των ειδικών ηλεκτρονικών ασφαλών διατάξεων σήμανσης, το περιεχόμενο των εκδιδόμενων μέσω αυτών στοιχείων, ο χρόνος, ο τρόπος έκδοσης και διαφύλαξης των στοιχείων αυτών, καθώς και τα στοιχεία που εξαιρούνται.»

Η παράγραφος αυτή είχε προστεθεί με το άρθρο 10§2 του ν. 3052/2002 και ίσχυσε σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.

(7) Η παράγραφος 7 του άρθρου 1 προστέθηκε με το άρθρο 10§2 του ν. 3052/2002 και ισχύει σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου νόμου από 1.1.2003.